

Autizmas - ne kliūtis lankyti bibliotekoje

Tai, kad Lietuvos viešosios bibliotekos yra atviros įvairiausiems lankytojams, žino visi. Tačiau realybė ne visada tokia graži: vaikus su autizmo spektro sutrikimais auginantys tėvai neretai vengia viešų vietų, kad nematytų smerkiančių žvilgsnių ir nesulauktų piktų replikų. „Biblioteka visiems“ – drąsiai sako bibliotekininkai, pristatantys ypatingą projektą visoje Lietuvoje. Kartu su kitomis šalies bibliotekomis projekte dalyvauja ir Pasvalio Mariaus Katiliškio viešoji biblioteka.

Mangirdą auginanti šiaulietė Ingrida Jurevičiūtė, sužinojusi sūnaus diagnozę, pajuto palengvėjimą – juk kai žinai, kas yra vaikui, gali jam lengviau padėti. Iki tol vyravusi nežinia, kodėl sūnus nekalba, elgiasi kitaip, nei bendraamžiai, kėlė nerimą. „Labiausiai pasigendu žiūrėjimo į tokius žmones kaip į lygius, tokius, kaip visi. Nėra lengva – reikia prisitaikyti, pritaikyti aplinką, bendrauti, kaip bendrautumėte su kiekvienu žmogumi, nelaukiant „normalaus elgesio“ atgal. Kartais aplinkiniai su sūnumi kalba kaip su penkiamečiu, o jam 12 metų, paauglys, na, ir kas, kad turi elgesio ypatumų“, – sako mama. Pasak jos, vaikams su autizmo spektro sutrikimais (ASS) svarbu parodyti, kokio elgesio iš jų tikimasi, kartais – net labai elementarius dalykus: kada patylėti, kur palaukti, kad paėmus ir pavarčius knygą, ją padėtų atgal. Pasakyti: „Pasėdėk tyliai“ arba „Pabūk ramiai“ yra tas pats, kas aklam

žmogui pasakyti: „Dabar tu matyk“ arba nevaikščiojančiam žmogui liepti eiti. Tai neveikia.

Jokūbo mama Živilė Kulšė antrina, kad autistiškiems žmonėms labai padeda vaizdinė informacija, kai bibliotekoje vaizdais aiškiai parodyta, kur dedamos knygos, kur eiti, pagaliau – kur yra tualetas. „Mes dabar daug kalbame apie integraciją, bet autistišką vaiką turinčiai šeimai kartais dar yra sunku išeiti į viešumą. Ji bijo, nes nežino, kaip vaikas elgsis bibliotekoje, bijo kitų žmonių reakcijų“.

Nuo lapkričio mėnesio Pasvalio Mariaus Katiliškio viešosios bibliotekos duris puošia spalvota dėlionė „Biblioteka visiems“. Tai ženklas, kad biblioteka nuo šiol tampa dar atviresnė ir labiau draugiška vieta visiems, nepaisant mūsų skirtumų ir įvairumo.

Dauguma asmenų, turinčių autizmo spektro sutrikimų, informaciją geriau supranta ne tada, kai ją girdi, o kai mato, be to, jie nemėgsta nekonkretumo ir nežinomos aplinkos. Todėl Pasvalio Mariaus Katiliškio viešoji biblioteka nuo šiol turi vizualines socialines istorijas ir plakatus, kurie padeda pasiruošti vizitui į biblioteką. Socialinė istorija ir plakatas, kuriuos lankytojai ras bibliotekos interneto svetainėje, leidžia dar prieš atvykstant susipažinti su bibliotekos erdvėmis, taisyklėmis, pamatyti, kaip atrodo darbuotojai, kurie čia pasitiks.

Vaikams su autizmo spektro sutrikimais būdingas jautrumas ir

reakcija į sensorinius dirgiklius, sukeliančius nerimo, panikos priepuolius. Bibliotekoje parengtas specialus rinkinys („sensorinis gesintuvas“), kurį sudaro palapinė bei taktilinės, garsinės ir vizualinės priemonės, padedančios lankytojams suvaldyti kilusį nerimą, nusiraminti ir atsipalaiduoti. Šios priemonės skirtos ne tik autizmo spektro, bet ir kitų kalbos ir komunikacijos sutrikimų turintiems lankytojams.

Už pagalbą ir konsultacijas bibliotekos dėkoja Šiaulių universiteto lektorei Margaritai Jurevičienei, asociacijos „Lietaus vaikai“ valdybos narei Barborai Suisse ir asociacijos „Kitoks vaikas“ valdybos pirmininkei Dainai Šiekštelytei Valkerienei.

Barbora Suisse, asociacijos „Lietaus vaikai“ valdybos narė ir žurnalo „Lietaus vaikai“ vyr. redaktorė džiaugiasi bibliotekų proveržiu ir sako, kad vaikus su autizmo spektro sutrikimais auginančioms šeimoms tai yra labai svarbu: „Kaip asociacijos narei ir kaip mamai, auginančiai vaiką su ASS, man džiugu, kad bibliotekos dar plačiau atveria duris bendradarbiavimui. Priemonės ir žinios, kurias nuo šiol turi bibliotekos, yra labai svarbios – tai didelis žingsnis pirmyn, leidžiantis pažinti vaikus su autizmo spektro sutrikimais, domėtis jais ir susidraugauti. Labai svarbu, kad vaikai skatinami ateiti į bibliotekas ir pamėgti knygas. Kartais galvojama, kad vaikai su ASS turi didelių sutrikimų, jie nekalba, neskaito, bet jų yra labai įvairių. Autistiški vaikai mėgsta knygas, jiems patinka skaityti. Labai smagu, kad bibliotekos padeda griauti stereotipus. Tai keičia mąstymą“, – sako pašnekovė.

Autizmo priežastys iki šiol neaiškios

Naujausi didelės apimties apklausų rezultatai rodo, kad autizmo spektro sutrikimas būdingas 1–2 proc. gyventojams. Lietuvoje, kaip ir pasaulyje, autizmo atvejų daugėja. Ankstyvieji autizmo požymiai išryškėja dažniausiai iki 2 metų amžiaus. Kodėl atsiranda autizmas, vieno atsakymo nėra, tačiau mokslininkai deda daug pastangų, ieškodami autizmo priežasčių. Autizmo spektras yra labai platus, visgi dažniausios probleminės sritys yra socialinė sąveika, kalbinis ir nekalbinis bendravimas, pasikartojantis elgesys ir riboti pomėgiai.

Kaip rodo tyrimai, asmenys, turintys autizmo spektro sutrikimų, biblioteką įvardija kaip puikią relaksacijos, edukacijos ir bendraminčių susibūrimo vietą. Apie 90 proc. apklaustųjų teigia, kad bibliotekose lankytųsi dažniau, jeigu šios pritaikytų savo fizinę aplinką. Tai, kad Lietuvos bibliotekos tampa dar draugiškesnės žmonėms su autizmo spektro sutrikimais – didelis žingsnis pirmyn, teikiantis vilties, kad gražiu pavyzdžiu paseks ir kitos viešosios įstaigos.

Pasvalio Mariaus Katiliškio viešosios bibliotekos informacija